

INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA
i GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ
– PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY

MINISTERSTWO ROLNICTWA
i ROZWOJU WSI

NR
56

RYNEK MLEKA

stan i perspektywy

P Ó Ł R O C Z N I K

CZASOPISMO UKAZUJE SIĘ OD 1991 ROKU

ISSN 1231-2673

ANALIZY RYNKOWE

Redakcja naukowa
Piotr Szajner

MAJ 2019

RADA PROGRAMOWA ROLNICZYCH ANALIZ EKONOMICZNYCH:

Marian Borek (przewodniczący)
Piotr Szajner (wiceprzewodniczący)
Tadeusz Chrościcki
Barbara Domaszewicz
Stanisław Kowalczyk
Ewa Machowina
Aldona Skarżyńska
Iwona Szczepaniak
Krystyna Świetlik
Maria Zwolińska

KOMITET REDAKCYJNY:

Andrzej Kowalski, Ewa Machowina, Piotr Szajner, Krystyna Świetlik, Maria Zwolińska

REDAKCJA NAUKOWA RYNKU MLEKA:

Piotr Szajner

Czasopismo przygotowano w Zakładzie Badań Rynkowych IERiGŻ-PIB
Świętokrzyska 20, 00-002 Warszawa
Kierownik Zakładu – Piotr Szajner

PROJEKT OKŁADKI: Leszek Ślipki
SKŁAD: Barbara Walkiewicz
DRUK: Dział Wydawnictw IERiGŻ-PIB
NAKŁAD: 450 egz. Ark. wyd. 5,16

Przy publikowaniu fragmentów analizy oraz informacji i danych liczbowych prosimy o podanie źródła.

Spis treści

Reasumpcja	3
Summary	5
I. Uwarunkowania makroekonomiczne <i>mgr Tadeusz Chrościcki</i>	7
II. Produkcja mleka <i>dr inż. Piotr Szajner</i> <i>Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB</i>	8
III. Przetwórstwo mleka <i>dr inż. Piotr Szajner</i> <i>Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB</i>	15
IV. Spożycie mleka i jego przetworów <i>dr hab. Krystyna Świetlik, prof. nadzw. IERiGŻ-PIB</i>	19
V. Handel zagraniczny mlekiem i jego przetworami <i>dr inż. Piotr Szajner</i> <i>Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB</i>	25
VI. Ceny <i>dr inż. Piotr Szajner</i> <i>dr hab. Krystyna Świetlik, prof. nadzw. IERiGŻ-PIB</i> <i>Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB</i>	32
Aneks	43

W 2018 r. sytuacja podaźowo-popytowa na krajowym rynku mleka i produktów mlecznych była determinowana przede wszystkim gorszą koniunkturą na rynku międzynarodowym, której wyrazem były niższe niż w 2017 r. światowe ceny trwałych produktów mlecznych.

Pomimo pogorszenia koniunktury i spadku cen skupu, w 2018 r. w produkcji mleka utrwały się tendencje obserwowane w 2017 r. W grudniu 2018 r. pogłowiu krów mlecznych w Polsce zwiększyło się o 2,8% w porównaniu z grudniem 2017 r., do 2214 tys. szt. Niekorzystne warunki pogodowe w okresie wegetacji (susza) skutkowały mniejszymi zbiorami pasz objętościowych i zbóż. Postępująca koncentracja i modernizacja produkcji mleka w dużych gospodarstwach rolnych tylko częściowo zrekompensowała mniejsze zasoby i gorszą jakość pasz gospodarskich. W rezultacie średnia wydajność krów mlecznych wzrosła tylko o 0,9% do 6258 l/szt. Produkcja mleka surowego zwiększyła się o 3,3% do 13768 mln l (14170 tys. t). Dynamika produkcji była znacznie wyższa niż w latach 2006-2016

(1,0-1,5%), a zdecydował o tym jednoczesny wzrost pogłowia krów i ich mleczności, podczas gdy we wcześniejszym okresie spadek liczby krów mlecznych był rekompensowany wzrostem ich wydajności mlecznej.

W 2018 r. dostawy surowca do przemysłu mleczarskiego wzrosły o 2,7% do 11614 mln l i stanowiły 84,4% produkcji mleka. Dynamika skupu była mniejsza niż produkcji mleka. W konsekwencji zwiększyło się zużycie mleka w gospodarstwach rolnych do 1860 mln l, a zdecydowało o tym większe samozaopatrzenie i zużycie mleka na pasze wynikające ze wzrostu pogłowia krów. Większe dostawy surowca do przemysłu mleczarskiego skutkowały wzrostem produkcji większości artykułów mleczarskich.

Spadek cen na rynku światowym był głównym powodem niższych cen skupu mleka w Polsce. W 2018 r. średnia cena płacona rolnikom za mleko spadła w porównaniu z 2017 r. o 3,2% do 1,35 zł/l. W tym czasie ceny zbytu i ceny detaliczne artykułów mleczarskich

wzrosły odpowiednio o 1,5% i 3,1%. Średnia cena detaliczna masła wzrosła o 12,8%. Wzrost cen zbytu, w warunkach spadku cen skupu surowca, nie spowodował poprawy wyników finansowych przemysłu mleczarskiego, którego zyski i rentowność uległy pogorszeniu. Główną przyczyną tego był wzrost innych, poza-surowcowych kosztów operacyjnych.

W 2018 r., w porównaniu z 2017 r., odnotowano poprawę wyników handlu zagranicznego produktami mlecznymi. Eksport wyrażony w ekwiwalencie mleka surowego zwiększył się o 9,7% do 4620 tys. t. Wpływy walutowe z eksportu wzrosły o 2,8% do 2240,6 mln EUR. W tym czasie wolumen importu zwiększył się o 6,6% do 1940 tys. t, ale jego wartość spadła o 0,1% do 992,5 mln EUR. Dodatkowo saldo wymiany handlowej w przeliczeniu na surowiec zwiększyło się o 12,1% do 2680 tys. t, a wartościowo o 5,3% do 1248,1 mln EUR.

W 2018 r. odwróceniu uległa, obserwowana w roku poprzednim, spadkowa tendencja w konsumpcji mleka. Szacuje się,

Tabela 1

Bilans mleka (w tys. t)¹

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018 ^{a)}	2019 ^{b)}	2020 ^{b)}
Produkcja ogółem	13003	13262	13271	13790	14215	14450	14820
w tym mleka krowiego	12986	13236	13244	13721	14170	14410	14760
Import ^{c)}	1737	1630	1825	1820	1940	1950	2150
Razem do dyspozycji	14740	14892	15096	15610	16155	16400	16970
Eksport ^{c)}	4032	4035	3880	4210	4620	4800	5000
Na pasze	594	566	515	565	620	620	620
Na spożycie	10114	10291	10701	10835	10915	10980	11350
w tym samozaopatrzenie	1441	1390	1257	1160	1300	1235	1235
Razem rozchody	14740	14892	15096	15610	16155	16400	16970
Samowystarczalność^{d)} (%)	121,4	122,2	118,3	121,0	123,2	124,6	123,8

¹ Liczby względne (wskaźniki, odsetki) w całym raporcie obliczono z reguły na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością, niż podano w publikacji. Ze względu na zaokrąglenia danych w niektórych przypadkach sumy składników mogą się różnić od podanych wielkości ogółem.

^{a)} Szacunek IERiGŻ-PIB.

^{b)} Prognoza IERiGŻ-PIB.

^{c)} Wolumen eksportu i importu obliczono wykorzystując współczynniki zawartości suchej masy, zgodnie z rozdziałem V.

^{d)} Liczona jako relacja produkcji ogółem do zużycia wewnętrznego (spożycie plus zużycie paszowe).

Źródło: Obliczenia IERiGŻ-PIB na podstawie danych GUS i MF.

że w 2018 r., w wyniku zwiększenia krajowej produkcji i podaży artykułów mleczarskich oraz spowolnienia wzrostowej tendencji cen detalicznych tych produktów, bilansowe spożycie mleka (łącznie z mlekiem przeznaczonym na przetwory, bez mleka przerobionego na masło) wyniosło 223 l na mieszkańca i było o 2,3% większe niż w 2017 r. Wzrosła konsumpcja artykułów mleczarskich głównie poza domem, tj. w gastronomii, w instytucjach zbiorowego zamieszkania oraz w szpitalach, żłobkach, przedszkolach itp. Z badań budżetów gospodarstw domowych wynika, że w 2018 r. bezpośrednie spożycie mleka i przetworów mlecznych w gospodarstwach domowych utrzymało się na poziomie zbliżonym do notowanego w roku poprzednim. Przewiduje się, że w 2019 r. wzrostowa tendencja w spożyciu mleka będzie kontynuowana, lecz jej nasilenie będzie słabsze niż w roku poprzednim z uwagi na spodziewane spowolnienie tempa wzrostu krajowej produkcji mleka i osłabienie dynamiki importu. Ocenia się, że w 2019 r. bilansowa konsumpcja mleka wyniesie 225 l na mieszkańca i będzie o ok. 1% większa niż w 2018 r.

W 2018 r., w wyniku utrzymującego się wysokiego poziomu krajowych cen detalicznych masła, korzystnych tendencji w eksporcie i zmniejszenia importu, spo-

życie masła uległo redukcji, co było kontynuacją tendencji obserwowanej w roku poprzednim. Szacuje się, że wyniosło ono 4,4 kg w przeliczeniu na mieszkańca i było o 2,2% mniejsze niż w 2017 r. Wyniki badań budżetów rodzinnych wskazują, że w 2018 r. konsumpcja masła w gospodarstwach domowych była o ok. 3% mniejsza niż w roku poprzednim. Ocenia się, że w 2019 r. bilansowa konsumpcja masła będzie zbliżona do notowanej w 2018 r.

Według szacunków IERiGŻ-PIB, w latach 2019-2020 pogłowie krów w Polsce będzie wykazywało powolną tendencję wzrostową. W branży mleczarskiej będą kontynuowane procesy restrukturyzacji bazy surowcowej, które polegają na zmniejszeniu liczby dostawców przy równoczesnym wzroście średniej wielkości dostawy z gospodarstwa rolnego. Towarowe gospodarstwa mleczarskie będą zwiększały obsadę krów mlecznych. Wzrostowi pogłowia będzie sprzyjała poprawa koniunktury na światowym i krajowym rynku mleka, której wyrazem są rosnące ceny trwałych produktów mlecznych i ceny skupu mleka. Ocenia się, że wobec takich uwarunkowań rynkowych w czerwcu 2019 r. pogłowie krów ogółem zwiększy się do 2435 tys. szt., w tym krów mlecznych do 2240 tys. szt. Przewiduje się, że w pierw-

szej połowie 2020 r. liczba krów ogółem i krów mlecznych będzie taka sama jak w analogicznym okresie 2019 r. W 2019 r. średnia wydajność krów mlecznych może zwiększyć się do 6400 l/szt., a w 2020 r. do 6530 l/szt. W konsekwencji produkcja mleka w omawianym okresie osiągnie poziom 14,0-14,3 mld l (14,4-14,8 mln t). Średnia cena skupu mleka w 2019 r. może wynieść 1,38-1,40 zł/litr i będzie o 2,5-4,0% wyższa niż w 2018 r.

Przewiduje się, że w końcu 2019 r. ceny detaliczne artykułów mleczarskich będą o ok. 2% wyższe niż w końcu 2018 r. W kierunku ich wzrostu będzie oddziaływało spodziewane zwiększenie krajowych cen skupu mleka oraz ożywienie popytu na mleko i jego przetwory związane ze spadkiem podaży i wzrostem cen artykułów mięsnych. Czynnikiem osłabiającym tempo drożenia produktów mlecznych będzie wzrost ich importu.

Można przypuszczać, że w grudniu 2019 r. ceny detaliczne masła będą o 4-5% niższe niż rok wcześniej. Głównymi czynnikami sprzyjającymi ich obniżkom będą: spodziewany wzrost produkcji i importu masła w warunkach stabilnego krajowego popytu. Czynnikiem hamującym ich tempo będzie wzrost eksportu masła i cen surowca mlecznego.

SUMMARY

In 2017, the supply-demand situation in the domestic market of milk and milk products was determined mainly by a worse economic situation in the international market, expressed by global prices of durable milk products lower than in 2017.

Despite the economic slump and the fall in the buying-in prices, the trends observed in 2017 were consolidated in the milk production in 2018. In December 2018, the dairy cow population increased by 2.8%, when compared to December 2017, to 2,214 thousand head. Adverse weather conditions during the growing period (drought) resulted in the smaller harvest of roughage and cereals. The progressive concentration and modernisation of the milk production in large farms only partially compensated for lower resources and poorer quality of feedstuffs. As a result, the average yield of dairy cows increased by only 0.9% to 6,258 litres/head. The raw milk production increased by 3.3% to 13,768 million litres (14,170 thousand tonnes). The

production growth rate was significantly higher than in the years 2006-2016 (1.0-1.5%), and this was determined by that a simultaneous increase in the population of cows and their milk yield, whereas in the earlier period a decrease in the dairy cow population was compensated by an increase in their milk yield.

In 2018, raw material supplies to the dairy industry increased by 2.7% to 11,614 million litres and accounted for 84.4% of the milk production. The purchase rate was lower than that of the milk production. As a consequence, the consumption of milk on farms increased to 1,860 million litres, and this was determined by the higher self-supply and consumption of milk for feedstuffs, resulting from the increased cow population. Higher raw material supplies to the dairy industry resulted in an increase in the production of most dairy products.

The fall in prices in the global market was the main reason for the lower milk buying-in prices in Poland. In 2018, the

average price paid to farmers for milk fell in comparison with 2017 by 3.2%, to PLN 1.35/litre. At that time, the selling and retail prices of dairy products rose, respectively, by 1.5% and 3.1%. The average retail price of butter rose by 12.8%. The rise in the selling prices, in the conditions of the falling raw material buying-in prices, did not improve the financial results of the dairy industry, whose profits and profitability deteriorated. The main reason for this was the increase in other, non-raw material operating costs.

In 2018, when compared to 2017, there was an improvement in the foreign trade results of dairy products. The export expressed in raw milk equivalent rose by 9.7% to 4,620 thousand tonnes. Currency export revenues rose by 2.8% to EUR 2,240.6 million. At that time, the import volume increased by 6.6% to 1,940 thousand tonnes but its value decreased by 0.1% to EUR 992.5 million. The positive trade balance per raw material increased by 12.1% to 2,680 thousand

Table 1

Milk balance (in thousand tonnes)¹

Specification	2014	2015	2016	2017	2018 ^{a)}	2019 ^{b)}	2020 ^{b)}
Total production	13003	13262	13271	13790	14215	14450	14820
including cow's milk	12986	13236	13244	13721	14170	14410	14760
Import ^{c)}	1737	1630	1825	1820	1940	1950	2150
Available in total	14740	14892	15096	15610	16155	16400	16970
Export ^{c)}	4032	4035	3880	4210	4620	4800	5000
For feed	594	566	515	565	620	620	620
For consumption	10114	10291	10701	10835	10915	10980	11350
including self-supply	1441	1390	1257	1160	1300	1235	1235
Expenses in total	14740	14892	15096	15610	16155	16400	16970
Self-sufficiency^{d)} (%)	121,4	122,2	118,3	121,0	123,2	124,6	123,8

¹ Relative numbers (indices, percentages) in the entire number have been usually calculated based on absolute data expressed with the greater accuracy than provided in the publication. Due to the rounding of data, in some cases sums of components may differ from provided total values.

^{a)} Estimate by IAFE-NRI.

^{b)} Forecast by IAFE-NRI.

^{c)} Export and import volumes have been calculated using the dry matter coefficient, in accordance with Chapter V.

^{d)} Calculated as the production/internal consumption ratio (consumption plus feed consumption).

Source: Calculations of the IAFE-NRI based on the Central Statistical Office and Ministry of Finance data.

tonnes and in value terms by 5.3% to EUR 1,248.1 million.

In 2018, the downward trend in the consumption of milk, observed in the previous year, was reversed. It is estimated that, in 2018, as a result of an increase in the domestic production and supply of dairy products and a slowdown in the upward trend of the retail prices of those commodities, the consumption of milk (including milk intended for products, exclusive of milk processed into butter) amounted to 223 litres *per capita* and was by 2.3% higher than in 2017. The consumption of dairy products mainly out of home, i.e. in catering facilities, in collective residence institutions and in hospitals, nurseries, kindergartens, etc. increased. Household budget surveys show that in 2018 the direct consumption of milk and dairy products in households remained at a level similar to that in the previous year. It is envisaged that in 2019, the increase in the consumption of milk is to be continued, but its intensity will be lower than the year before due to an expected slowdown in the growth rate of the domestic milk production and the weakened import rate. It is estimated that in 2019 the consumption of milk will be 225 litres *per capita* and will be by about 1% higher than in 2018.

In 2018, as a result of the persistent high level of domestic retail prices of

butter, favourable trends in the export and reduced import, the consumption of butter was reduced, which was a continuation of the trend observed in the previous year. It is estimated that it amounted to 4.4 kg *per capita* and was by 2.2% lower than in 2017. The results of family budget surveys show that in 2018 the consumption of butter in households was by about 3% lower than the year before. It is estimated that in 2019 the consumption of butter will be similar to that recorded in 2018.

According to the IAFE-NRI estimates, in the years 2019-2020 the cow population in Poland will demonstrate a slow upward trend. The dairy industry will continue the processes of restructuring the raw material base, which consist in reducing the number of suppliers while increasing the average supply volume from the farm. Commercial dairy farms will increase the stocking density of dairy cows. The growth in the cow population will be supported by the economic recovery in the global and domestic milk market, as expressed by the rising prices of durable dairy products and milk buying-in prices. It is estimated that, in the light of such market conditions, in June 2019, the total cow population will increase to 2,435 thousand head, including the dairy cow population to 2,240 thousand head. It is anticipated that in the first half of 2020, the total number of cows and

dairy cows will be the same as in the corresponding period of 2019. In 2019, the average yield of dairy cows may increase to 6,400 litres/head and in 2020 to 6,530 litres/head. Consequently, the milk production in the period in question will reach a level of 14.0-14.3 billion litres (14.4-14.8 million tonnes). The average milk buying-in price in 2019 may amount to PLN 1.38-1.40/litre and will be by 2.5-4.0% higher than in 2018.

At the end of 2019, it is anticipated that the retail prices of dairy products will be by about 2% higher than at the end of 2018. Their rise may be determined by the expected rise in the national milk buying-in prices and the recovery in the demand for milk and its preparations related to the decreased supply and the rise in the prices of meat products. The factor weakening the growth rate of the prices of dairy products will be the increase in their import.

It may be assumed that in December 2019 the retail prices of butter will be by 4-5% lower than the year before. The main factors conducive to their falls will be the expected increase in the production and import of butter in the conditions of the stable domestic demand. The factor inhibiting their rate will be the increased export of butter and the rise in prices of milk raw material.

W serii Analizy Rynkowe w najbliższym czasie ukażą się:

1. Rynek zbóż (56) • maj 2019,
2. Rynek mięsa (56) • czerwiec 2019,
3. Rynek rzepaku (55) • czerwiec 2019,
4. Rynek owoców i warzyw (54) • czerwiec 2019,
5. Handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi (50) • wrzesień 2019,
6. Rynek pasz (41) • październik 2019,
7. Rynek drobiu i jaj (56) • październik 2019,
8. Rynek zbóż (57) • październik 2019,
9. Rynek mleka (57) • październik 2019,
10. Rynek ryb (30) • październik 2019.

WARUNKI PRENUMERATY I SPRZEDAŻY

Zamówienia na prenumeratę i sprzedaż wersji papierowej i na e-wydania można składać bezpośrednio na stronie <http://ierigz.waw.pl/publikacje>.

Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: dw@ierigz.waw.pl lub kontaktując się telefonicznie – Barbara Walkiewicz, tel. 22 50 54 685 w godz. 8⁰⁰–16⁰⁰.

Prenumeratę i sprzedaż pojedynczych egzemplarzy prowadzi Dział Wydawnictw IERiGŻ-PIB, 00-002 Warszawa, ul. Świętokrzyska 20 (wejście od ul. Szkolnej 2/4), pokój numer 3.

Prenumerata roczna wersji papierowej lub elektronicznej 1 egz. (2 numery) w 2019 r. wynosi 42 zł.

Sprzedaż pojedynczych numerów z roku 2019 wynosi:

- wersja elektroniczna – 28 zł
- wersja papierowa – 35 zł.

Zamówienia na prenumeratę wraz z dowodem wpłaty prosimy przysyłać na adres:

- Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, Dział Wydawnictw, ul. Świętokrzyska 20
- e-mail: dw@ierigz.waw.pl

Przedpłaty na prenumeratę należy wpłacać na konto Instytutu:
PEKAO S.A. IV O/Warszawa nr 68 1240 1053 1111 0010 1493 6433

W tytule przelewu prosimy podać tytuł analizy i jej numer.

Druk i usługi poligraficzne dostosowane do Twoich potrzeb!

Wykorzystujemy nowoczesne systemy druku cyfrowego dające wierne odwzorowanie obrazu, pozwalające w krótkim czasie na druk czarno-białych i barwnych materiałów w najwyższej jakości.

W naszej ofercie znajdują Państwo **usługi drukarni** (wizytówki, ulotki, papiery firmowe, foldery, broszury, książki, gazetki reklamowe, plakaty, materiały szkoleniowe, nadruki na kopertach, widokówki, zaproszenia, identyfikatory, dyplomy, etykiety, naklejki) jak i cały wachlarz **usług introligatorskich**.

Zaproponujemy indywidualną wycenę i dobór najlepszej techniki wydruku, aby otrzymany finalny produkt cechował się najlepszą jakością i atrakcyjną ceną.

Zapraszamy do korzystania z naszych usług

Dział Wydawnictw
ul. Szkolna 2/4

tel. (22) 50 54 520, (22) 50 54 430
fax (22) 50 54 636, e-mail: dw@ierigz.waw.pl

ISSN 1231-2673

Prenumerata (2 numery) w 2019 roku wynosi 42 zł;
sprzedaż (1 numer) – 28 zł (wersja elektroniczna), 35 zł (wersja drukowana).
Zamówienia z podaniem tytułu i ilości egzemplarzy prosimy kierować
do Działu Wydawnictw Instytutu Ekonomiki Rolnictwa
i Gospodarki Żywnościowej – Państwowego Instytutu Badawczego,
ul. Świętokrzyska 20, 00-002 Warszawa. Tel.: (22) 505-46-85
e-mail: dw@ierigz.waw.pl <http://www.ierigz.waw.pl>